

Datum

2021-10-13

Vår referens

Anna Mellgren

Utredningssekreterare

anna.mellgren@malmo.se

Tjänsteskrivelse**Utbildningsdepartementets remiss av Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)
GYVF-2021-2544****Sammanfattning**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss av *Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap* (SOU 2021:70). Utredningen föreslår åtgärder för att öka medvetenheten och kunskapen om läromedel och för att förbättra lärares förutsättningar att välja läromedel. Förslagen syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel så att alla elever får förutsättningar att nå så långt som möjligt.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag då nämnden ser att förslagen kan leda till en ökad likvärdighet vad gäller elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel och därmed även bättre förutsättningar att nå målen för sin utbildning.

Förslag till beslut

1. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande över Utbildningsdepartementets remiss av *Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap* (SOU 2021:70) och överlämnar detsamma till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Följebrev till Utbildningsdepartementets remiss av Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)
- Utbildningsdepartementets remiss av Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)
- Läromedelsutredningen - böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)
- G-Tjänsteskrivelse GVN 2021-10-29 Yttrande över Utbildningsdepartementets remiss av Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)
- Förslag till yttrande över Utbildningsdepartementets remiss av Läromedelsutredningen - böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2021-10-20

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2021-10-29

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss av slutbetänkandet *Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap* (SOU 2021:70). Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel (U 2019:04) har tidigare redovisat den del av uppdraget som gäller skolbibliotek i form av delbetänkandet *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3) i januari 2021. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden yttrade sig över remiss av delbetänkandet och ställde sig sammantaget positiv till de förslag och bedömningar som redovisades i utredningen (GYVF-2021-986).

I detta slutbetänkande föreslår utredningen åtgärder för att öka medvetenheten och kunskapen om läromedel och för att förbättra lärares förutsättningar att välja läromedel. Förslagen syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel så att alla elever får förutsättningar att nå så långt som möjligt.

Utredningen lämnar förslag och bedömningar inom tre områden:

- Öka medvetenheten och kunskapen om läromedel och lärarhandledningar
- Stärka tillgången till läromedel för alla elevgrupper och i alla ämnen
- Förbättra lärarnas förutsättningar att välja läromedel

Därtill lämnar utredningen konsekvensbedömningar samt bedömning om reglernas ikraftträdande.

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningens förslag till yttrande:

Yttrandet innehåller endast de avsnitt som berör gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområden och där nämnden har synpunkter eller kommentarer. Sammantaget ser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) positivt på framlagda förslagen. Nedan följer nämndens kommentarer och synpunkter utifrån respektive kapitel i utredningen.

Kapitel 4 – Öka medvetenheten och kunskapen om läromedel och lärarhandledningar

Utredningens förslag:

- Skollagen (2010:800) ska ange att begreppet läromedel avser ett kvalitetssäkrat tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen. Läromedel ska överensstämma med läroplanen för respektive skolform och med en kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan samt vara utgivna av ett förlag eller en läromedelsproducent som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget om att begreppet läromedel definieras i skollagen.

- En läromedelsnämnd ska inrättas vid Skolverket. Den ska ha i uppdrag att bevaka, samla och sprida information om läromedel samt tillföra Skolverket sakkunskap och ta fram kvalitetskriterier för läromedel. Nämnden ska vara ett rådgivande organ som ska regleras genom förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ser positivt på uppdraget för den föreslagna läromedelsnämnden. Nämnden anser dock att benämningen läromedelsnämnd kan vara problematisk då uppdraget skiljer sig från befintliga nämnders uppdrag inom skolans område. Nämnden ser därför att benämningen råd kan vara ett lämpligare alternativ då den föreslagna Läromedelsnämnden ska ha en rådgivande funktion.

- Läroplanerna ska ange att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läromedel på ett sätt som främjar kunskapsutveckling.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget då det främjar likvärdighet och kunskapsutveckling.

- Högskoleförordningen (1993:100) ska i bilaga 2, i examensbeskrivningarna för yrkeslärarexamen, grundlärarexamen och ämneslärarexamen, ange att studenten för examen ska visa förmåga att använda och värdera läroböcker, digitala läromedel och andra undervisningsmaterial.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget som innebär att lärare, genom sin utbildning, ska ha förmåga att använda och värdera läromedel.

- Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att ändra föreskrifterna om uppgiftsinsamling från skolhuvudmän så att kostnader om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet m.m. för läromedel ska redovisas särskilt och inte endast utgöra en delmängd av kostnadsposten lärverktyg.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens analys om att en avsaknad av en enhetlig begreppsapparat får effekter på hur Skolverket följer upp skolväsendet i allmänhet och på uppföljningen av tillgång till lärverktyg i synnerhet. Nämnden delar vidare utredningens uppfattning om att en definition av läromedel skulle möjliggöra en mer detaljerad statistikinsamling avseende vilka belopp skolhuvudmän avsätter för inköp av läromedel och även möjliggöra en jämförelse med kostnader för andra lärverktyg. Nämnden vill samtidigt påpeka att i det underlag som SCB samlar in till Skolverket finns idag ingen uppdelning av särskild utbildning för vuxna avseende grundläggande nivå respektive gymnasial nivå. Vidare rapporteras särskild utbildning för vuxna endast inom blocket driftsredovisning och inte inom pedagogisk verksamhet där uppdelning finns på exempelvis lärverktyg. Nämnden ser detta som problematiskt och att det inte belyses tydligt i utredningen leder till svårigheter gällande ett ställningstagande till utredningens förslag.

- Regeringen ska ge Skolforskningsinstitutet i uppdrag att genomföra utlysningar och bevilja medel för praktiska forskning om läromedelsbruk.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget.

Utredningens bedömningar:

- Läromedelsnämnden bör klargöra vad som kännetecknar lärarhandledningar av god kvalitet.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning då kvalitetssäkrade lärarhandledningar kan utgöra ett viktigt stöd i undervisningen. Nämnden vill samtidigt lyfta vikten av att löpande utvärderingar genomförs av Läromedelsnämndens uppdrag.

- Skolverket bör i ökad utsträckning i sin nationella uppföljning och i andra sammanhang när myndigheten sprider kunskap beakta frågor om tillgång till läromedel och om hur läromedel används och värderas.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning.

- Skolinspektionen bör i ökad utsträckning i kvalitetsgranskningen, tillsynen och i andra sammanhang beakta frågor om tillgång till läromedel och om hur läromedel används och värderas.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning om att frågor om tillgång till läromedel ska beaktas samt hur dessa används och värderas följs upp genom Skolinspektionens kvalitetsgranskningar och tillsyn.

- Skolforskningsinstitutet bör i ökad utsträckning i de systematiska översikterna beakta frågor om hur läromedel används och värderas.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning och ser det som positivt att området belyses utifrån Skolforskningsinstitutets uppdrag.

Kapitel 5 - Stärka tillgången till läromedel för alla elevgrupper och i alla ämnen

Utredningens förslag:

- Skollagens bestämmelser om elevernas tillgång till böcker och lärverktyg ska förtydligas så att det framgår explicit att tillgången avser de läromedel inklusive läroböcker som behövs för en god kunskapsutveckling.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget då ett förtydligande i skollagens bestämmelser ses som grundläggande och ligger i linje med utredningens syfte.

- Skollagen ska ändras så att eleverna inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och inom särskild utbildning på grundläggande nivå utan kostnad ska få tillgång till läromedel.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget och ser det som positivt ur både ett elevperspektiv såväl som samhällsperspektiv. Förslaget innebär att eleverna redan vid kursstart får tillgång till läromedel och direkt kan påbörja studierna i fler aspekter än att gå på lektioner. Det är särskilt viktigt då elever inom komvux oftare har en kortare tid att läsa in sina kurser på. Nämnden ser dock att förslaget kan bli problematiskt ur ett likvärdighetsperspektiv då många elever inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå samtidigt studerar kurser inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Detsamma gäller elever som studerar inom särskild utbildning för vuxna.

- Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att kontinuerligt fördela ett statligt produktionsstöd för att stärka utbudet av läromedel och lärarhandledningar inom områden där Läromedelsnämnden konstaterat att det råder brist, samt för att ta fram läromedel och lärarhandledningar av särskild god kvalitet. Regeringen ska ge Skolverket ekonomiska resurser för detta.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget. Nämnden vill samtidigt lyfta vikten av att läromedel inom dessa områden även finns inlästa och i relevanta fall med tillhörande digitalt stöd på modersmål. Nämnden delar utredningens bedömning att ett produktionsstöd skulle kunna bidra till att stärka samverkan mellan de kompetenser som finns inom lärarprofessionen, läromedelsförlag och akademien.

- Regeringen ska ge Specialpedagogiska skolmyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för att främja innovation av digitala läromedel för elever med funktionsnedsättning.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget och ser att detta är angeläget att utreda. Nämnden vill även lyfta vikten av att målgruppen också omfattar elever inom vuxenutbildningen.

Utredningens bedömningar:

- Skolverket bör stödja huvudmän och rektorer att använda läromedel som ett verktyg för att stärka likvärdigheten och kvaliteten i undervisningen, exempelvis inom ramen för Samverkan för bästa skola.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning. Dock anser nämnden att det finns behov av att förtydliga vad stödet kommer att bestå i.

- Eleverna bör få ta hem de läroböcker som används i undervisningen.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning.

- Utredningen om statligt huvudmannaskap U2020:07 bör inom ramen för sitt arbete analysera förutsättningarna för statlig finansiering av läromedel.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning.

Kapitel 6 – Förbättra lärarnas förutsättningar att välja läromedel

Utredningens förslag:

- Förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ska ange att Läromedelsnämnden har ansvar för att bevaka, samla och sprida information om läromedel.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget.

- Läroplanerna ska ange att rektor har ansvar för att lärarna får förutsättningar att välja läromedel och lärarhandledningar.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget och anser också att huvudmannen behöver säkerställa rektors förutsättningar att genomföra uppdraget. Nämnden delar utrednings bedömning att det är särskilt viktigt för lärare som är obehöriga eller nya i yrket.

- Regeringen ska ge Skolverket i uppdrag att genomföra insatser i syfte att stärka skolors strategiska arbete med läromedel och lärarhandledningar.

GVN:s synpunkter:

Nämnden tillstyrker förslaget.

Kapitel 7 - Konsekvenser av utredningens förslag

Reglernas ikraftträdande

GVN:s synpunkter:

Nämnden har inga synpunkter på ikraftträdandet.

Samhällsekonomiska konsekvenser

GVN:s synpunkter:

Nämnden instämmer i utredningens bedömningar.

Konsekvenser för kommunerna

GVN:s synpunkter:

Nämnden instämmer i utredningens bedömningar. Nämnden anser att det är av största vikt att kommunerna kompenseras för de extra kostnader som kostnadsfria läromedel inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och inom särskild utbildning på grundläggande nivå

medför. Dock kan nämnden inte ta ställning till om den kostnadsberäkning av summan som behöver avsättas årligen är tillräcklig.

Den kommunala självstyrelsen

GVN:s synpunkter:

Nämnden instämmer i utredningens bedömning att det behöver framgå explicit av skollagen att eleverna ska få tillgång till de läromedel, inte som för närvarande endast "lärverktyg", som behövs för en god kunskapsutveckling.

Barnrättsperspektivet – bedömning av barns bästa

GVN:s synpunkter:

Nämnden instämmer i utredningens bedömning om att stärka tillgången till, användandet av och valet av läromedel bedöms få positiva effekter för barnets bästa avseende utbildning.

Ansvariga

Anneli Schwartz Förvaltningschef